

FIGYELŐ
SZOLGÁLAT

Ebben a rovatban folyamatosan közöljük a külföldi szaklapok műszaki könyvtárakat érdeklő folyóiratait, továbbá a könyvtártudományi és dokumentációval foglalkozó szakönyvek ismertetését.

.o.

KÖNYVSZEMLE

2o/K

027.54/430.2-2.7/:058
025.12/430.2-2.7/

Jahrbuch der Deutschen Bücherei. 1.Jg./1965./ Leipzig, /Deutsche Bücherei/, 1965. 228 p. /A Deutsche Bücherei Évkönyve. 1.évf./

Nagykönyvtárak évkönyveinek sorozata újabbal gazdagodott; 1965-ben a lipcsei Deutsche Bücherei kiadta évkönyvének első kötetét. Az évkönyv a könyvtár 1938-ig megjelenő Jahresberichte periodika folytatása, ahhoz szorosan csatlakozik, ahogyan ezt az előszóban Helmut RÖTZSCH, a Deutsche Bücherei főigazgatója kifejti. Ugyancsak az előszó tájékoztat az évkönyv céljáról, tartalmáról. A dolgozatok egyrészt a Deutsche Bücherei sajátos helyzetéből adódó feladatokkal foglalkoznak, másrészt a könyv és könyvtárügy általános időszzerű és történeti kérdéseinek tisztázását igyekeznek elősegíteni.

E célkitűzéseknek mindenben megfelel az évkönyv első kötetének elrendezése, szerkezete. Első helyen "A bibliográfia a tájékoztatás rendszerében" címmel az intézet két vezető munkatársának, Gerhard POMASSL és Gottfried ROST tollából, a könyvtárügy egyik legidőszzerűbb kérdését elemző tanulmányt közöl. A tárgy megválasztása és a téma kifejtésének tudományos módszere illusztrálja az évkönyv kiadójának azt a törekvését, hogy a világszerte nyitott kérdések közé számító probléma tisztázását előmozdítsák. A szerzők a tájékoztatás egységes rendszerének felépítése mellett lándzsát törve hangsúlyozzák, hogy ezt a szocialista országok összehasonlíthatatlanul kedvezőbb helyzetben végezhetik, mint a kapitalista államok. A tájékoztatási rendszerben a tudományos és szakkönyvtárak szerepének nélkülözhetetlenségét azzal indokolják, hogy a tudományos munkához szükséges in-

formációk javát a könyvek és folyóiratok tartalmazzák, amelyek a könyvtárakban találhatók és ebből folyik, hogy a szakkönyvtárak állományfeltáró munkájukkal, a katalógusokkal és bibliográfiákkal, valamint a felvilágosító szolgálatukkal a szakirodalom iránti tájékozódás társadalmi igényének kielégítésében ma is fontos szerepet játszanak és ez így is marad. A könyvtárak feladataival kapcsolatosan a szerzők utalnak a Horst KUNZE féle alapelve, amely szerint a könyvtárak gyűjtő, rendező és előkészítő szerepe már elégtelen, helyébe az állomány tervszerű kiépítése, a részletes feltárás és az olvasóknak közvetítése a fő feladat. Részletesen elemzik az egyes bibliográfia típusokat, jellemezve szerepüket a tájékoztatásban. A bibliográfia céljának és rendeltetésének ismertetésénél a történeti fejlődést követve PEIGNOT, EBERT, majd VORTIUS meghatározásait idézik. Hiányoljuk azonban, hogy olyan újabb definíciót, mint pl. MALCLÈS meghatározását a bibliográfia és dokumentáció viszonyáról figyelmen kívül hagynak, holott éppen MALCLÈS mutat rá a bibliográfia és dokumentáció hasonlóságára az időbeni eltérés hangsúlyozásával. A tanulmány végén a vizsgálódás eredményeképpen leszögezik, hogy a bibliográfiák a tájékoztatás egységes rendszerében szükségessé és nem lettek feleslegessé a dokumentáció következtében. A jövőben azonban jobban össze kell hangolni a célokat és ha a gyakorlat követelményeinek megfelelően végzik a bibliográfiák szerkesztését, akkor egyenlő partnerként tölthetik be szerepüket a dokumentáció és a tájékoztatás egyéb eszközeivel. A tanulmány, - melyet vitaindító cikkeknek szántak - könyvtárosi oldalról igyekszik eltávolítani a könyvtár és dokumentáció között mesterségesen emelt határokat.

Az évkönyv második általános jellegű tanulmányában Fritz FUNKE a könyvtár és múzeum kapcsolatát fejtegeti. Oly kérdéssel foglalkozik, amelynek eddig aránylag kevés figyelmet szenteltek. Történeti áttekintés után a "könyvmúzeum"-ok keletkezését ismerteti, bemutatván a Deutsche Bücherei ezen a területen meghonosított jól bevált gyakorlatát. A harmadik elvi jelentőségű dolgozat kissé kiesik az évkönyv tartalmi célkitűzésétől; Leipzig zenei életét és zeneműkiadónak tevékenységét vázolja.

A legterjedelmesebb fejezetben a Deutsche Bücherei 1960-1964. évek közötti működéséről találunk jól szerkesztett beszámolót. Az intézetben folyó munka nagyságára jellemző néhány adat: 1964-ben beszerettek 101 208 bibliográfiai egységet, a csere mennyisége 3513 volt. A teljes állománya 1964. végén a Deutsche Bücherei-nek 4 535 185 bibliográfiai egység, amelyből 2 783 338 könyv, folyóirat és 1 093 057 szabadalom. A híres régi intézet újjászervezését és fejlődését mutatja az 1965-ben megindított gépi könyvzállító szalagberendezése, amely a Deutsche Bücherei-t Európa egyik legkorszerűbb technikai eszközökkel felszerelt könyvtárainak sorába emeli. Az intézet tevékenységéről szóló beszámolót részletes bibliográfia követi, amelyben az intézetre vonatkozó 1962-1964-es években megjelent valamennyi publikáció címlírása megtalálható. Szerzői és tárgymutató egészíti ki a Deutsche Bücherei első évkönyvét, amely betölti a kiadók által remélt szerepet, hogy új barátokat szerezve és a fennálló kapcsolatokat bővítve az egyes szakkérdésekben hozzájáruljon a vélemények tisztázásához.

/M.L./

Dr. TOMBOR Tibor: Könyvtári világítástechnika. Bp. 1966. /Népművelési Propaganda Iroda. 147 p. Az Országos Könyvtárügyi és Dokumentációs Tanács Kiadványa./

Könyvének előszavában a szerző helyesen mutat rá arra, hogy a világítástechnika kérdéseivel foglalkozó külföldi és hazai szakirodalom széles kiterjedésű, de a könyvtárak sajátos világítástechnikai kérdéseivel önálló kiadványban, monografikusan eddig egyetlen szerző, szakíró sem foglalkozott. Ez a jelenség annál is inkább figyelemreméltó, mert a könyvtárak száma és forgalma az elmúlt évtizedekben világszerte - s így hazánkban is - jelentősen gyarapodott. A könyvtárak általános fejlődésével azonban nem mindig járt együtt a könyvtárak technikai berendezéseinek, felszereléseinek felújítása, korszerűsítése. Köztudomású, hogy - új építésű könyvtárainkat leszámítva - a hazai könyvtárak világítástechnikai berendezései általában elavultak, szakszerű felújításuk elkerülhetetlen. Országszerte folytak jelentős könyvtárépítések, számos helyen jelentős átépítések történtek és vannak folyamatban. A vállalati, intézeti műszaki könyvtárak számban és szervezettségben az ország legjelentősebb hálózatát adják, de e hálózat elhelyezése, berendezése, technikai korszerűsítése még előttünk álló feladat. Eppen ezért szükséges, hogy a könyvtárosok is tisztában legyenek a világítástechnika alapkérdéseivel, és elsajátítsák a könyvtári világítás legfontosabb ismereteit, hiszen a jó könyvtári világítás megvalósításához az építész, a világítástechnikus és a könyvtáros legszorosabb együttműködésére van szükség.

Dr. TOMBOR e munkájával nemzetközileg uttörő munkát végzett. Tanulmánya - helyesen - elsősorban gyakorlati célokat szolgál, elméleti kérdésekkel csak olyan mértékben foglalkozik, amennyire az a gyakorlati tennivalók érdekében szükséges.

Könyvét két részre tagolta. Az I. rész a könyvtárak mesterséges világításának kérdéseit öleli fel, a II. rész pedig a könyvtárak természetes világításának problémáit tárgyalja.

A kérdés természetesen rendkívül szerteágazó, és csak a témaközelítés fegyelmezett módszereivel lehet röviden, tartalmasan összefogni a mondanivalókat. Az I. rész a világítástechnika alapfogalmainak ismertetése után a fény és a világítás mértékével, mértékegységeivel és mérésével, majd a mesterséges világítással kapcsolatos követelmények, továbbá a mesterséges fényforrások kérdéseivel foglalkozik. Ez utóbbi kérdésosztályba tartozik az izzólámpa és a fénycső korszerű értelmezésének és értékelésének sokat vitatott ügye. Helyes értelmezésben mutat rá arra, hogy a kétféle mesterséges fényforrás egymásnak nem "ellensége", nem "vetélytársa", hanem éppen könyvtári területen egymásnak kitűnő, szükségesszerű kiegészítője. A fénycsőkérdés sokféle vitára adott okot és lehetőséget könyvtári berkekben. Igen széleskörű azoknak a száma, akik a fénycsővilágítást nemcsak lélektani, de fiziológiai érvek alapján is a maguk számára idegennek vélik. A szerző értelmezése szerint a fénycsővilágítás korszerű technológia alkalmazásával, a szindinamika megfelelő figyelembevételével a legkorszerűbb mesterséges fényforrás, amely alkalmas arra is, hogy

nappal a természetes világítás helyettesítője, illetve kiegészítője legyen. Ennek azonban alapfeltétele, hogy korszerű szerelési eljárások alapján - a megfelelő berendezések igénybevételével - a helyes színösszetételek megvalósításával alakítsuk ki könyvtárunk kulturált mesterséges fényét.

Érdekes része a műnek az a fejezet, amelyben a világító- /lámpa/ testek és megvilágítási módok részleteire mutat rá. Megvizsgálja a fontosabb könyvtári helyiségek világítástechnikai sajátosságait, tekintettel a könyvtári munkák csoportosítási lehetőségeire. Sorba veszi és elemzi az egyes könyvtári területek világítási kérdéseit az előtér, a ruhatár, a folyosók, lépcsők, kiállítási tér, előadóterem, gyermekkönyvtár, katalógusterem, referenz-könyvtár, bibliográfiai olvasóterem, kölcsönzés, olvasóterem /olvasói terek/, különgyűjtemények, rajztermek, raktárak sorrendjében. Nemcsak a sajátosságokat elemzi, hanem gyakorlati tanácsokat és útmutatásokat ad a megvilágítás erősségére /luxérték/ is. Külön fejezet foglalkozik a raktárak világítástechnikai kérdéseivel; ez a terület a könyvtári világítástechnika legnehezebb része. Ismerteti még a könyvtáráépület külső megvilágításának /fényárvilágítás/, a világítástechnikai berendezések gazdaságos üzemelésének kérdéseit, és rámutat a világítás és a szindinamika fontosságára könyvtári vonatkozásokban is. Fontos fejezete az első résznek a világítástechnika és a könyvhigiéniá összefüggéseinek ismertetése.

A könyv második része a könyvtárak természetes világításának kérdéseit fogja össze. E részben az épület telepítésével, tájolásával kapcsolatos kérdéseket, a szűk utcákban elhelyezett könyvtárak természetes világításának problémáit, a tetővilágításos belső tereknek, az ablakok méretkialakításának, szerkezeti kiképzésének, valamint a fényátbocsátásának és árnyékolásának /zsáruk, redőnyök, függönyök, a nagy ablakfelületeket árnyékoló épületszerkezeti elemek/ kérdéseit ismerteti.

Ez a második rész a mesterséges világítással foglalkozó első részhez képest kissé talán túlságosan összevontnak tűnik. Ugy véljük, hogy a szerző által célul kitűzött gyakorlati használhatóságnak csak előnyére szolgált volna az építészeti problémákkal legszorosabb összefüggésben álló természetes megvilágítási kérdések bővebb kifejtése.

A könyvet széles körre kiterjedő irodalmi összefoglaló, valamint az analitikus irodalom orosz és angol nyelvű fordítása zárja le.

Rendkívül örömdetes tény a munka elkészítése és közzététele. Dicséret illeti a kiadásért az OKDT-t és magát a Népművelési Propaganda Irodát, amely a maga lehetőségein belül izlésesen, igényesen oldotta meg a kiadás kérdéseit. A szöveg és az ábranyag ügyes szerkesztése is sikerült. A hazai könyvtártudományi munkák sorában ez a kiadvány méltán tarthat igényt arra, hogy ne csak a hazai könyvtárépítési és berendezési kérdésekkel foglalkozó könyvtárosok számára legyen nélkülözhetetlen kézikönyv, de gondoskodni kellene arról is, hogy a mű megfelelő propagandát kapjon nemzetközi vonatkozásban, annál is inkább, mert - mint erre a bevezetőben rámutattunk - hasonló monográfia eddig sehol sem jelent meg.

/P.L./

